

MAGYAR IZRAEL

AZ ORSZÁGOS RABBIEGYESÜLET KÖZLÖNYE.

Szerkeszti **Dr. NEUMANN EDE.**

Megjelenik július és augusztus kivételével havonként egyszer.

Előfizetési ára évi 6 korona. Az egyesület tagjai a tagsági díj fejében kapják. A kéziratok és előfizetési díjak a szerkesztőhöz küldendők.

Az özvegyi segély.

I.

Közgyűlésünk egyik legfontosabb intézkedése az özvegyi segély megállapítása volt. Azt mondjuk, hogy *egyik* legfontosabb, mert semmiféle anyagi érdeket nem állítunk törekvéseink homlokterébe. Különben erkölcsi vonatkozásainál fogva joggal nevezhattük volna a közgyűlés *legfontosabb* határozatának.

Nyugdíjügyünk csak nagyon lassan halad előre. Sok munkára, utánjárásra, sürgetésre és buzgalomra lesz még szükség, hogy elérjük a kitűzött célt. Örömmel és hálás elismeréssel mutathattunk rá közgyűlési előterjesztésünkben a jóakarát ama nagybecsű bizonyítékaira, a melyekkel a nagy ügy felekezeti életünk illetékes képviselőinél eddig is találkozott és azokra a reményekre, a melyek azokból számunkra fakadnak. Nem kételkedünk abban, hogy a hitközségekhez intézendő kérelmünknek is meglesz a kívánt és joggal elvárt hatása. Lehetetlen, hogy gyülekezeteink, a melyekben annyi az áldozatkézség, annyi a nemes idealizmus, annyi a felebaráti szeretet cselekedeteire való hajlandóság, azokon a súlyos gondokon ne akarjanak könnyíteni, a melyek lelkivezéereikre nehezednek. Hiszen munkában kifáradt és megrokkant papjaik és ezek özvegyeinek és árváinak ellátása eddig is gondos figyelmük tárgya volt. Nem akaraton, hanem erejükön mult, ha egyesek, ha a gyengék közül számosan ezt a kötelességet nem teljesítették. Nem képzelhető tehát, hogy egy országos intézmény létesítése elől zárkózzanak el, a mely által aránylag csekély anyagi áldozatokkal azt a becsületbeli kötelességet róhatják le, a melynek teljesítésével legszentebb javaik öreinek tartoznak. Már a köztudatba is átment az a felfogás, hogy a munkaadó kötelessége inségtől megóvni azt, a ki odaadta neki erejét, a ki hűséges szolgálatban töltötte azokat az éveket, a melyeknek leforgása után mindenkinek joga van pihenésre és hogy nem lehet nyomornak kitenni, vagy a közjótékonyagra bizni annak özvegyét és árváit, a ki nem tudta munkáját úgy értékesíteni, hogy övéinek

akkor is legyen kenyerük, midőn az ő keze magbénult már. Erős hitünk tehát, hogy felekezeti hatóságaink és gyülekezeteink melegen fel fogják karolni ezt a mi ügyünket és hogy közeledik az idő, a mely végre-valahára megvalósítja a magyar rabbi karnak e teljesítést sürgető óhaját.

De addig is, a míg eljutunk ehhez a célhoz, önmagunkon kell segítenünk. Mennél buzgóbban és hathatósabban. A kartársi szellemnek, összetartásnak és hűségnek ez a mértéke. A kiket a hivatás, a célok és feladatok, az ideálok és kötelességek közössége összefűz, nem térhetnek ki ez elől a mulhatatlan kötelesség elől. Ennek a tudata készítette választmányunkat a megpendített eszme felkarolására és közgyűlésünkön egyértelműleg nyilatkozott meg annak helyeslése. A segély mértékére, annak esetleges korlátozására, a határozat végrehajtására, a segélynyújtást megtagadókkal szemben követendő eljárásra nézve különböző nézetek hangzottak fel, de abban egyetértettünk valamennyien, hogy a javaslatot el kell fogadnunk, hogy az a kölcsönös *biztosításnak* egy mindnyájunkra nézve rendkívül előnyös formája és hogy a határozat kell, hogy egyesületünk minden tagjára nézve kötelező legyen.

Azóta, fájdalom, már két kartársunk hunyt el. Mindketten egyesületünk tagjai voltak. A közgyűlés határozata értelmében már kétszer kellett volna befizetnünk a megállapított segélyt. De csak egy befizetés történt és azt sem teljesítette még egyesületünk valamennyi tagja. Kételyek támadtak. Vannak, a kik várakozási álláspontra helyezkednek. Tudni akarják, hogy a többiek befizetnek-e és ettől teszik függővé elhatározásukat. Mások a segély jellegét kívánják megállapítani. Vannak, a kik korhatárokat emlegetnek. Ismét mások a befizetés módozataira nézve óhajtanak intézkedéseket az olyanok számára, a kiknek nehezükre esik egyszerre az egész összeget leróni. Egyesek nem érik be azzal, hogy a befizetés az özvegy javára történjék, hanem azt kívánják, hogy a tagok minden haláleset alkalmával szolgáltatassák be a 20 koronát, akár marad özvegy, akár nem.

Az óhajok és vélemények sorozata ezzel még korántsincs lezárva. Eszmecserére bőséges anyag kínálkozik. Minden nézet mellett lehet érvelni. És a jogos kívánalmaknak meg is kell felelni. Határozott nézetünk, hogy a befizetést meg kell könnyíteni azoknak, a kik körülményeiknél fogva erre igényt tartanak. Ne követeljük tőlük egyszerre az egész összeget. És kivételes esetektől eltekintve, a melyekről tudomást szerezni mindenkor módunkban van, talán nem okvetetlenül szükséges, hogy a befizetés nyomban az elhalálozás után történjék. Alig van község az országban, mely rabbijának elhunytá után azonnal megvonná az özvegytől annak járandóságait. Ha két vagy több haláleset gyors egymásutánban következik be, méltányosnak, sőt szükségesnek tartjuk is a haladék megadását azoknak, a kik azt kívánják. De mindezek részletkérdések, melyekkel a közgyűlési határozat végrehajtásával megbizott választmány tüzetesen, az ügyet megillető komolysággal foglalkozni fog és nem kételkedünk abban, hogy sikerül majd a megoldás oly formáit találni, melyek a tulnyomó többséget ki fogják elégíteni.

A fődolog azonban, hogy a közgyűlési határozatot mindenki tekintse kötelezőnek. Teljes viszonzosság van. Segitünk egymáson, de egy fillért sem ajándékozunk egymásnak. Senki sem tudja, hogy mikor kerül rá a sor. Az utolsó években az aggkoron innen hullottak el kartársaink. Egyesek életük virágában. *Határozatunk az volt*, hogy egyesületünk *tagjai egy bizonyos összeget biztosítanak* özvegyeiknek elhalálozásuk esetén. Erre megtaláltuk az alkalmas formát. Most már ne keresgéljünk jobbat. Ne fontolgassuk, hogy milyen eshetőségeket kellett volna szemügyre venni. Nem lehet és nem kell mindent kiszámítani. Örüljünk, hogy a közgyűlés minden tagja felfogta az ügy jelentőségét és most már ne habozzunk, ne tétovázzunk, ne hozakodjunk elő mindenféle aggálylyal és kételylyel. Kötelezettséget vállaltunk, most már nem lehet meghátrálni. Kérjük az ORE t. tagjait, hogy az esedékes összeget minél előbb fizessék be egyesületünk pénztárába. Ideje, hogy illetékes helyre juttassuk.

II.

Augusztus végén tartott közgyűlésünkön azt hittem már, hogy az eszme testet ölt. Azt hittem, hogy tengernyi anyagi és lelki gyötrődésünkre van már legalább *egy* hatásos és biztos enyhítő szer. Ha valakit közülünk a Mindenható visszaszólít magához, akkor az özvegy annyi idő alatt, a mennyire a postavonatnak van szüksége, hogy az utalványt elvigye: tehát 48 órán belül még az ország szélén is megkapja a jelenlegi 143 taglétszám után járó 2860 korona segélyét.

Hogy mit jelentett volna ez, hogy milyen sötét jövőbe vetett volna ez a kétségbeesetteknek megnyugtató világosságot, arra nézve meg kellene kérdezni azóta elhunyt kartársaink hátramaradt családait, a kiknek egyikéről, helyzetéről oly meghatóan irt is annak idején nagyérdemű elnökünk.

Az eszme azonban még mindig nem lett valósággá. A határozatot meghoztuk, de a segítő, vigasztaló, az elcsüggedt lelkeket felegyenesítő pénz még csak gyülik és pedig lassan, nagyon lassan. Határozatunk komolyságát kockára tevő és megszegyenítő lassúsággal.

Ettől féltem én és ezt a félelmet hangsúlyoztam is közgyűlési felszólalásomban, a mikor többi előterjesztésem rendjén azt az indítványt is megtettem, miszerint az első 20 koronát azonnal fizessük be, hogy halálesetre készen legyen. Ha ez megtörténik és ha azóta elhunyt kartársaink özvegyei ezt az összeget megkapják, akkor ma már egyesületünk is másképp állana.

Annak idején, a mikor ide vágó tanulmányaim alapján első cikkemet lapunkban megírtam, több levelet kaptam ebben az ügyben kartársainktól. Néhányan tényleg be is léptek már akkor egyesületünkbe és pedig olyanok, a kiknek hozzánk való bármilyen csatlakozására sulyt is kell helyeznünk. Kaptam orthodox kollegától is levelet — a nevét most is el kell még hallgatnom — a ki azt írta, hogy ha ezt a dolgot megteszünk, akkor pártfegyelem ide, pártfegyelem oda: ő belép az egyesületbe. Volt olyan is, a ki levelé-

ben korrekturákat ajánlott tervemhez. Nem ide tartozik most annak fejtegetése, hogy azok a korrekturák miért nem voltak jók.

Nem bírták megváltoztatni az ügy tanulmányozásából leszűrődött következő meggyőződéseimet:

1. Ez az ügy az általános nyugdíjügytől elkülönítendő és attól függetlenül és azt megelőzőleg megalkotandó. A nyugdíjat mi magunk megteremteni nem tudjuk, ezt azonban meg tudjuk csinálni magunk is. Erre szükség lesz még akkor is, ha a nyugdíjintézet már létesült és jó, hogy meg lehet csinálni már előbb, mert valóságos életmentés addig, míg a nyugdíjintézet nincs meg. A mit erről még bővebben lehetne megírni, azt megírtam lapunk II. évfolyamának 5. számában (1909. május 1). Itt fölösleges ismételnem.

2. Az első 20 kor. befizetendő rögtön a határozat kimondásakor, hogy kéznél legyen. Az interkaláris kamat egyelőre erre vonatkozó újabb határozathozatalig, mint külön alap kezelendő. (Annak idején lesz erre vonatkozó indítványom is.) Azontul az újabb 20 kor. mindig valamely tag elhalálása után fizetendő be.

3. A 20 koronás quota kell hogy megmaradjon mindaddig, míg a tagok száma eléri a 300-at. Azontul megfelelőleg leszállítandó úgy, hogy a biztosított összeg 6000 koronát ne muljon felül. Nem azért, mintha sokalni kellene az özvegytől a 6000 koronánál nagyobb segélyt, hanem azért, mert ez a segély megdrágulna az egyesnek azáltal, hogy 300 tagnál nagyobb létszámnál megfelelően nagyobb a halálzási arány és így az egyes tag teherviselésében kell az egyensúlyt helyreállítani a quota lejjebb szállításával.

4. Oda kell hatni, hogy a rabbi helyett a hitközség fizesse ezeket a 20 koronás quotákat.

Én ezeket az indítványokat a közgyűlésen elő is adtam. Indítványom fogadtatásának reám vonatkozó személyi momentumaival a legnagyobb mértékben lehettem megelégedve. A határozat ki is mondatott. Tartalmas vita után, a melynek részleteire most itt ki nem térhetek, a quota összege is indítványom értelmében mondatott ki 20 koronában. A többi azonban nem ment jól. Sem alakilag, sem tartalmilag. Időnk nem volt már és midőn a vita végén még egyszer fel akartam szólalni, hogy felvilágosításokat adjak az annak folyamán felmerült kérdések és félreértések dolgában, ezt sajnálatomra nem tehettem meg, minthogy már egyszer hozzászóltam a kérdéshez és az idő már tulságosan előrehaladt.

Belenyugodtam abba magam is, hogy az első részlet csak az ünnepek után lesz fizetendő és végleg elejtettem a hitközségekre vonatkozó 4. pontot.

Azóta kegyetlenül szólt bele határozatunkba a való élet. A jó Isten próbára tesz bennünket; próbára teszi komolyságunkat, kartársi összetartozásunkat.

Végzetes hiba volt, a mely most már-már megboszulja magát, hogy az első részlet befizetését elhalasztottuk az ünnep utánra. Nagyon jól tudom,

hogy mily nagy összeg magunkfajta embernek 20 korona. De az is igaz, hogy annak *erre a célra meg kellett volna lenni* mindenkinél *8 nap alatt*. Így, ha az azóta elhunyt érsekujvári és békéscsabai kartársak mindketten az egyesületnek is tagjai voltak, akkor most már tulajdonképen 3 részlet, vagyis hatvan korona volna befizetendő. Két részlet a két elhunyt tag után, a harmadik részlet a készletben lévő. Nem is értem, hogy miért szólítottunk fel csak egy részlet befizetésére.

Elismerem, hogy látszólag igen kemény dió ez az esedékessé vált 60 korona és főleg ezt a kérdést kell megvilágítanom, mert máris tapasztalható ijedtség támadt a nyomán. Egyesületünk egyik számottevő tényezője is azt írta nekem magánlevélben, hogy elhamarkodva határoztunk. Korhatárt kellett volna felállítanunk.

Határozott nagy tévedés. A közgyűlésen kifejtettem, hogy ez az egész dolog nem más, mint életbiztosítási ügylet, a melyet azonban nem biztosító társasággal, hanem önmagunkkal kötünk. Ebből erednek az analog-szabályok, de ebből a különböző szabályok is. A biztosító társaságnak kell korhatárt állítania úgy, hogy mennél idősebb valaki, annál többet fizet és bizonyos koron tul fel sem veszi az illetőt, mert a biztosító intézetnek 1. meg kell keresni a rengeteg regiet, 2. az nyereségre dolgozik. Nekünk regienk nincs, nyereségre nem dolgozunk; ha korhatárt állítanánk, az (sit venia verbo!) erkölcstelenség volna. A mi biztosításunk az özvegyeinkkel szemben való jótékonyosságunk. Azokat foszszuk meg tőle, a kik leghamarább lesznek rászorulva?!

De álljunk meg egy pillanatra ott, hogy most, ha mindkét rabbi egyleti tag volt, akkor $20 \times 2 = 40 + 20$ (készlet) = 60 koronát kell befizetnünk, tehát 2860 koronának a biztosítása ez évben (remélhetőleg csak nem hal meg több) 60 koronánkba kerül.

Nézzük, hogyan áll ez az ügy a biztosító intézeteknél.

Tanulmányoztam és összevetettem az összes belföldi és sok külföldi intézet táblázatait. A legolcsóbb az, a mely a mi esetünkben (biztosítás életben való meg nem érésre, csupán csak halálesetre) a következő táblázat szerint köt ügyletet 3000 koronára (tehát a mi 2860 koronánkra, lévén a különbség 140 kor., a mi nem számít és 7 új taggal a halálozási arány növekedése nélkül is behozható).

25 éves ember	45 évig	minden ezer után	23—	kor.	=	69—	kort	évenként
30	„	„	40	„	„	26—	„	= 78—
35	„	„	39	„	„	31·40	„	= 94·20
40	„	„	35	„	„	35·70	„	= 107·10
45	„	„	30	„	„	42·60	„	= 127·80
50	„	„	25	„	„	52·80	„	= 158·40
55	„	„	20	„	„	67·60	„	= 202·80
60	„	„	15	„	„	77·30	„	= 231·90

Ismétlem, ez a legolcsóbb intézet. (Privatim nevét is közlöm. Itt nem

csinálhatok neki reklámot.) Ez az intézet még valami bonificatiót is ad, de az ily kis összegnél nem számít. Legalább 10,000 koronás biztosítás kellene, hogy számbavétezzék. Nos! és ennél az intézetnél egy 25 éves ember, a mely koron alul kezdő rabbi is alig akad, már többet fizet 9 koronával, mint nálunk az idén. Egy 50 éves ember pedig már egy ezernél majdnem annyit, egy 55 éves ember pedig többet fizet, mint nálunk 3000-nél. Ugyanez az intézet 65 éves embert pedig már fel sem vesz. A többi intézet valamennyi drágább ennél.

Már most ha ezentul is minden évben meghalna két kartárs, akkor is csak most az első évben került a biztosítás a készlettel együtt 60 koronánkba, azontul már csak évi 40 koronába kerülne. Hol, melyik biztosító társulat csinálja ezt meg ily olcsón?

Tiszteletreméltó elnökünk beszámolójában három kartársat parentált el és ez aggodalmat is keltett, Breuer nagykátai kartárs kifejezést is adott annak az aggodalmának, hogy ily nagy szám mellett 20 koronás quota igen drága. De ez az aggodalom teljesen alaptalan, mert az a beszámoló három évről szólt és a tapasztalat szerint nem is esik több egy évre, mint átlag egy, a mi évi 20 koronát jelent 2860 korona összegre.

Tisztelt kartársaim bocsássanak meg az itt még megteendő megjegyzésemért. Nem tehetek róla, hogy meg kell azt tennem. Itt nem lehet érzelegni, sem gyöngédnek lenni, mert rideg üzleti számításról van szó. Megjegyzésem az, hogy egyletünk fennállásának még az ezután következő néhány évben is csak az elején vagyunk, a mídön még több az idős kartárs. Ehhez képest el kell készülnünk, hogy akad majd még oly év, a melyben lesz két haláleset. De ha három lesz is, még akkor is a 25 éves korban belépett, tehát legfiatalabb kartársak is kevesebbet fizetnek 60 korona mellett, mint a biztosító társulatok legolcsóbbjánál. És ha — a mi emberileg szinte ki van zárva — négy halna el tagjaink közül egy évben, akkor is csak a 25 éves kartársak, tehát elenyésző kisebbség, fizetnének többet 20 koronával ebben az elő sem forduló esetben nálunk, mint a biztosító társulatnál. Ez a 20 korona többlet kevesbedne a 26 évestől kezdve úgy, hogy a 30 éves kartárs már csak 2 koronával fizetne többet, a 31 éves pedig már — még négy halálesetnél is — olcsóbb biztosítást élvezne nálunk, a mely olcsóbbság minden évvel növekszik.

Ezzel szemben meg lehetünk nyugodva abban, hogy három és még inkább négy haláleset tagjaink között évenként *מקרה דלה שבחיה*; két haláleset lehetséges, de emellett a biztosítás már rendkívül olcsó; egy eset a rendes átlagos szám, a mely mellett az évi 20 korona szót sem érdemlő kicsinység és feltétlenül biztos, hogy akárhány olyan év lesz, a melyben tagjaink közül egy sem fog meghalni, a melyben tehát a biztosítás ingyenes lesz, holott a társulatok tetemes quotáikat minden évben megkövetelik.

Abszolúte nincs ok a mostani két haláleset miatt megijedni. Bizzunk Istenben és fizessük be quotáinkat.

Ha lehet beszélni elhamarkodott határozatról, ugy ez csak indítványomnak a hitközségekre vonatkozó 4. pontjára nézve áll oly értelemben, hogy ez egyhangulag a limine kiküszöböltetett és arra való tekintettel, hogy nézetem kifejtésére már időm sem maradt, általam is elejtetett. Erről lapunk legközelebbi számában fogom nézetemet kifejtteni abban a reményben, hogy sikerülni fog tisztelt kartársaimat meggyőzőm.

Kassa.

Dr. Klein József.

III.

Mikor f. é. augusztus 30-ikán az ORE közgyűlésén egyhangulag elhatároztuk, hogy minden egyes elhalálozás alkalmából az egyesület valamennyi tagja 20 koronát „özvegyi segély“ címén az egyesület pénztárába befizetni köteles: akkor nem gondoltunk a következő esetre.

Igen gyakori eset az életben az, hogy a férj tuléli a feleségét s későbbben költözik el, már mint özvegy, az élők sorából. Tegyük még hozzá azt a körülményt is, hogy özvegyet ugyan nem hagyott hátra, de az apa után maradtak fiai, vagy leányai, akár hajadon állapotban, akár férjezettek. Kérdem már mostan, mi történjék abban az esetben az elköltözött által befizetett összeggel?

Hiszen ha valamelyik kartárs 30 éves korában lép be az egyesületbe s minden évben egyszer befizeti a köteles 20 koronát és eléri a papoknál nem ritka magas kort, mondjuk a 80 évet: akkor 1000 korona tiszta tőkét fizetett be életének napjaiban. Hát bizony az nagy jogtalanság volna, ha ez a befizetett összeg tőkéstül s kamatostól az elköltözöttnek családjára nézve teljesen kárba veszne! Senki közülünk nincsen olyan jó módban, hogy ne érezze annak a kárát! És majdnem valamennyiünknek nagyon nehezeére esik az összeget előteremteni és befizetni. Bizony, mindig volna más helye a megolvasott fillérekből élő embernél!

Mindezeknél fogva méltányos és jogosult az a kívánságunk, hogy az *özvegyi segély jogosultsága az elhalálozott kartárs fiaira vagy leányaira feltétlenül kiterjesszke djék.*

Igaz, hogy az özvegyi segély nem pusztán az „aszekurancia“ jellegével bír, hanem egyuttal nemes és magasztos cél szolgálatában áll; de oly szerény keresettel bíró egyéneknel, mint mi vagyunk, az egyesület tagjai, *feltétlenül örködnünk kell afölött, hogy a befizetett tőke meg is térüljön!*

Egyuttal lehetne megfontolás tárgyává tenni azt is: nem volna-e célszerű az egyesület szegény tagjainak lehetővé tenni az összegnek részletekben való törlesztését?!

A határozatot tulajdonképpen a gyöngék, a szegények, a segítségre szorulóknak védelmére hoztuk. Ha ők nem képesek a 20 koronát megfizetni: akkor éppen azok, a kikre leginkább gondoltunk, a kiken segíteni akartunk, *nem részesedhetnek az özvegyi segély áldásaiban!* Jó magam is beszéltem néhány tagtárssal, a ki keservesen panaszkodott, hogy ő azt a nagy össze-

get egyszerre lefizetni nem képes. Az utolsó terminus el is múlt s még sem küldte el a pénztárosnak a pénzt.

Engedjük tehát meg nekik 4—4 koronás részletekben a 20 korona törlesztését. Hiszen mindnyájunk érdeke, hogy minél többen járuljanak hozzá, hogy annál nagyobb legyen az özvegyi segély!

Budapest.

Dr. Farkas József.

IV.

Azt hiszem és pedig teljes joggal, hogy azon száz kartárs érzelmeit tolmácsolom, kik ugyan tagjai az Országos Rabbiegyesületnek, de nem volt módjukban a f. é. aug. havában megtartott impozáns lefolyású közgyűlésen résztvenni, midőn azt állítom, hogy az özvegysegélyről szóló határozat általánosságban nagy örömet okozott nekik. Hisz a jótékonyág mindig Izraél dicskoszorujának legszebb virága volt és ha ellenségeink kárörvendezően megállapíthatják, hogy ezen koszoru többi levelei, szirmai és bímbói hervadásnak indultak már és elszáradtak, de a jótékonyágról ők is kénytelenek bevallani, hogy ez még most is úgy virít és az egész koszorut ékesíti, mint a régi jó időben. És ha mi mindenkivel szemben köteles jótékonyágot gyakorolunk, annál inkább vagyunk kötelesek elhalt kartársaink özvegyeinek és árváinak támaszai, istápjai és támogatói lenni.

Dicséret és hála illeti tehát azokat, kik ezt az eszmét megpendítették és azokat is, kik azt valóra váltották. Csak a részletekre nézve vannak nagy aggályaim. A szóban forgó határozathozatalnál valószínűleg tekintettel voltak az egyenlőség elvére. Hogy egyenlő jogok és egyenlő kötelességek legyenek mindenki számára. Szép elv is az egyenlőség elve, csak hogy a gyakorlati életben nem nagyon keresztülvihető. A mi pedig a gyakorlatban nem válik be, annak lehet ugyan akadémiai becse, reális értéke azonban nem.

Azt a rabbit, ki félreeső kicsiny hitközségben működik, a hol a fejlődés és terjeszkedés terep és alkalom hiánya következtében ki van zárva, visszaesés és hanyatlás pedig a természetes szaporodás megszűnte, a halálozások és elköltözések következtében biztos, nem lehet semmi szín alatt anyagi kötelességek teljesítése ügyében egyenlő lépés tartására szorítani azzal a rabbival, ki nagy forgalmu városban, kereskedelmi emporiumban működik, hol a vasuti gócpont, intézetek létesítése, különféle iskolák felállítása, hivatalok szervezése, állások kreálása, hatóságok központosítása és egyáltalában a természetes és mesterséges fejlesztés a hitk. felvirágzását is elősegíti, maga után vonja.

Mihelyt tehát a közgyűlés határozata tudomásomra jött, azonnal irtam a mélyen t. pénztáros urnak, hogy az ORE illetékes tényezőivel olyan határozatot fogadtasson el, miszerint azon kartársak, kiknek fizetésük az 1600 koronát tul nem haladja, azok özvegyi segély címén csak 10 koronát fizessenek, azok pedig, kiknek fizetésük az 1600 koronát tulhaladja, 20 koronát. De természetes dolog, hogy a már letárgyalt, közgyűlés által elfogadott és ez által jogerőre emelkedett határozatot a pénztáros ur hatalmában nincsen

megmásítani. Felszólított tehát engemet, hogy az egész 20 koronát fizessem le, a mit aztán meg is tettem.

Azért bátorkodom a pénztáros urnak irt indítványomat nyilvánosságra hozni, kérvén a mélyen tisztelt választmányt, sziveskedjenek tekintettel lenni a kisebb javadalmazásu rabbikra és hozzanak ilyen értelmű új határozatot, hogy is אל מ'kaumau jóvau v'sólaum.

Zalaszentgrót.

Hirtenstein Adolf.

Zsidó kulturvilág.

כל שאינו לה במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ
אינו כן הישיב

Kiddusin 40 b.

Miköztünk is járja és egyik-másik hittani tankönyvünkbe is befurakodott az az elmélet, hogy a sémi népcsalád és ebben a vallásos misszió legklasszikusabb népe, a zsidó, az őt körülfogó, végtelenbe nyuló, tagolatlan, egységes természet szemléletéből jutott el az egyisten eszme megismeréséhez. Magát a feltevést ezuttal nem bolygatom. De mindenesetre nagyon feltűnő, hogy egy kulturnép, mely okoskodás útján jutott volna el a legmagasabb hitigazság koncepciójához, épen alapfogalmát, melyből következtetése kiindult, nem birta szóba, formába önteni. A vallásos és etikai eszmék és érzelmek kifejezésében oly termékeny és gazdag héber nyelvnek, nincsen egyetlen egy kitétele, melylyel ezt az összefüggő, egységes, mindent magába foglaló világot kifejezné. Nem tud természetet, mindenséget, világot mondani.

Az Irás az ember szempontjából nézi a kozmoszt. Az ember a földön áll, feje fölött terül el az ég, lába alatt a víz. Tehát három területről beszél mindég: égről, földről, vizről. Ha világot akar mondani, a három területet sorolja fel egyenként. Még a teremtés ouvertürjében is, a hol a leg-hatalmasabb és legfenségesebb akkordok csendülnek meg, hogy előre sejttesse meg velünk a kóválygó koaszból kibontakozó rendet, törvényszerűséget és egységet és a hol leginkább várnók a mindeneket magában foglalást jelentő szót: még ott is szintézissel kénytelen beérni. Nem azt írja a kozmosz előcsarnokának homlokára: kezdetben teremté Isten a világot, hanem: *kezdetben teremté Isten az eget és a földet*. Az universum visszaadására nincs kifejezése. אדם, חבל, הדר a bibliában mást jelentenek.

A restauráció ideje óta a héber nyelv fejlődése új kerékvágásba szorult. A nemzeti energia ernyedésnek indult. A meleg, eleven inspirációt a hideg reflexió váltotta fel. A próféta helyébe az irástudás lépett. A politikai nemzet lassanként egyházzá alakult át. Evvel együtt járt a nyelvteremtő erejének elhanyagolása. Holott épen most ismerkedett meg a zsidóság az idegen nemzetek gondolkodásával és intézményeivel. A számkivetésben a perzsákkal, visszajövet, N. Sándor óta a görögökkel, majd 200 évvel később a rómaiakkal. A sűrű érintkezés révén új fogalmak, új képzetek, új kulturjavak kerültek bele a zsidóság látókörébe. Jafet szépsége helyet

kapott Sem sátraiban. Valamikor úgy szólt a jóslat: te fogsz számos népeknek kölcsön adni, de te nem fogsz kölcsön venni. Most visszajáról is teljesült a jóslat. A kapitalista zsidóság a kölcsönvevők közé állott.

Az idegen kulturákkal együtt némelykor átvették azoknak idegen elnevezését is, mely hova-tovább beleilleszkedett a nemzeti nyelv hangrendjébe is. Néha azonban zsidó nevet adtak a jövevényeknek. A szót mindig a héber nyelv szókincséből vették, csak az eljárás volt különböző. Vagy úgy pótolták a hiányt, hogy egy már meglévő, *rokonjelentésű* szónak a kereteit kitágították, új, több tartalommal töltötték meg. A szó megmaradt, de értelme kibővült. Ebbe a kategóriába tartozik az עולם szó is. עולם a bibliában, kivétel nélkül tisztára időbeli fogalom. Jelenti az idő szakadatlan folytonosságát egész odáig, a hová az ember szeme, képzelete el nem ér, az örökkévalóságot, végtelenséget a múltban és a jövőben. Más időt nem is ismert a nyelv. Jelene nincs, csak imperfectuma és futuruma. אל עולם nem a világ Istene, hanem az örök Isten. Örökkévaló a múltban és jövőben, vagy ketté osztva az időbeli végtelenséget בין העולם ועד העולם. Később azután módosul a régi szó értelme. Nem áónt, hanem kozmoszt jelent. יהודו שר עולם ezekben az attributumokban עולם mindég térbeli fogalom és mindenséget jelez. Az időbeli vonatkozások azonban nem vesztek ki egészen belőle. Csakhogy nem az egységes idő végtelenségét, hanem mint a bibliában az idő egy részét, rendjét, szakaszát fejezi ki. A 3 világ, melyet Noé látott, a 7 világ, melyet minden ember ér meg, az a világ, melyben a két levir egyszerre él, világrendet, állapotot, korszakot jelent. Az olam-habba alatt nem világot, hanem azt a boldog korszakot kell érteni, mely az olam-hazzé után a messiási időket követni fogja.

Más módon is pótolták a hiányzó kifejezést. Átvették a vendégfogalmat nevével együtt, de a nevet átfordították héberre. A szótó új jelentést nyert. Ebbe a csoportba tartozik a ישוב. Ez egyenesen a görög oikumené mintájára készült. Ez a kifejezés ember, főképen görögök lakta földet, művelt világot, kulturországot jelentett. Ugyanezt jelenti a ישוב: az emberlakta, megművelt földet, a hol a tudomány, ipar és kereskedés kulturájakat termelnek. Szemben áll vele az elhagyatott, parlagon heverő pusztaság מדבר. Csak ha ישוב függő viszonyba kerül vagy birtokragot kap, akkor az ellentéte nem מדבר hanem הירבן. De akkor nem jelent már kulturállapotot, hanem valamely háznak, városnak, országnak ép, jó karban való lételet.

Az oikumenéhez számíttatni és művelt görögnek lenni körülbelül egyet jelentett. Minálunk másképp volt. Mert valaki zsidónak született, még nem tartozott a kulturvilághoz, a ישיב-hoz. Annak keményebb föltételei voltak. Vagy a nemzeti tudományban, a Szentírásban és misnában kellett járatosnak lennie, vagy olyan foglalkozást, kereskedést, mesterséget üznie ידרך ארץ

¹ ידרך ארץ itt nem tisztességtudást jelent, a mint Blau írja Tanulmányok a bibliai bevezetés köréből 8. l., hanem mesterséget vagy kereskedést, mint Abot II. 2., a hol az utána következő בנהג דרך ארץ kétségtelenné teszi a דרך ארץ értelmét. V. ö. Berakot 32b. 35b. ודרך ארץ és Abot II, 17.

hogy magát eltarthassa és embertársainak ne terhökre, hanem hasznukra válják. A műveletlen, tudatlan zsidó legfeljebb bór vagy am-háarec, de a kinek még tisztességes keresete, foglalkozása sincsen, az nem tagja a kulturvilágnak. A szentenciának: כל שיִשְׁנוּ בַמִּקְרָא בְּשֵׁנָה וּבִדְרֵךְ אֶרֶץ לֹא בַמִּדְבָּרָה : הוא הוֹטֵא וְכִי שֵׁאִינוּ לֹא בַמִּקְרָא וְיֵא בְּשֵׁנָה וְלֹא בִדְרֵךְ אֶרֶץ אִינוּ מִן הַיִּשׁוּב ¹ tehát az az igazi értelme: A ki ismeri a bibliát és a misnát és van valami mestersége, nem vétkezik egyhamar, de a kinek jártassága nincsen sem a bibliában, sem a misnában és mestersége sincsen — az nem tartozik a kulturvilághoz.² A gondolat teljesen összevág r. Gamliel szentenciájával: יֵשֶׁה חֲלָמִיד תּוֹרָה עִם דֶּרֶךְ אֶרֶץ שִׁיגִיעַת שְׁנֵיהֶם מִשְׁכַּחַת עֵץ וְכֹל תּוֹרָה שֶׁאֵין עִמָּה מְלַאכָה כּוֹפֵה בְּטִיקָה יִזְרַח עֵץ ³

Tudtommal ez a frázis még csak egyszer fordul elő a talmudban, Holin 127a: ביברי דגריש אינן מן הישוב Rási magyarázata, hogy jelent és hogy itt olyan állatokról (hódokról?) van szó, melyek csak a vízben élnek, tarthatatlan. El kell fogadni Jakob Tam szellemes korrekturáját, mely szerint ⁴ egy Ners közelében lévő kisebb helységnek a tulajdonneve. Biri és különösen Ners lakosai hirhedtek voltak.⁵ Ha nersi ember megcsókolt, szól egy közmondás, olvasd meg a zápfogaidat. Nem csoda tehát, ha r. Huna kijelenti, ביברי וגריש אינן מן הישוב hogy Biri és Ners lakói zsidó fogalmak szerint civilizálatlan emberek.

Pécs.

Dr. Perls Ármin.

A rabbi a modern zsidóságban.

II.

Mult év május havának 4. és 5. napján folyt le a bécsi hitközség tanács-termében az általános osztrák izraelita szövetség által egybehívott községi nagygyűlés (Gemeindetag), melynek nemes célját az osztrák zsidók egyetemes szervezetének megalkotása képezte volna. A gyűlés első napjának délelőtti ülésén az általános tárgyalás keretében a bécsi hitközség ősz főrabbija, Dr. Güdemann Mór szenzációs nyilatkozattal lepte meg a tanácskozók nagy részét. Előadta, hogy 1890-ben, midőn az osztrák kormány a birodalmi gyűlés elé terjesztette az érdekeltek véleményének megkérdezése nélkül alkotott, a zsidók külső jogviszonyainak rendezéséről szóló törvényjavaslatot, melynek 9. paragrafusa az előljáróságra ruházta a hitközség vezetését, kéréssel fordult a törvényhozó testülethez, hogy vallásos kérdésekben a rabbi mértékadó véleménye volna tekintetbe veendő. Noha ezzel első sorban nem a rabbikar erkölcsi érdekeinek megóvását, hanem a vallás törvényeinek respektálását célozta, az előljáróság némely tagja helytelenítette eljárását. A bécsiek főrabbija nem azokhoz tartozik, a kik nagy állásuk révén szerez-

¹ Kiddusin 40 b.

² L. Blau u. o. 3. jegyzet.

³ Abot II., 2.

⁴ Szukka 34 b. אמר ביראה nem lehet שם הבב a tudós neve. A referéns neve, Ula vagy r. Jirmija, alkalmasint kiesett.

⁵ V. ö. B. K. 115 a. Jeb. 110 a.

nek maguknak ösmert és tisztelt nevet, ritka kvalitásaival és tudományos működésével ő kölcsönöz diszt a bécsi rabbihivatalnak. És vele megeshetett az, hogy oly tettel, melynek rugója az erkölcsi kötelesség hű teljesítése volt, kritika tárgyává lett. Vajjon akadhatunk-e ily eljárás mására a multban, képzelhető-e ily eset nemzsidó körökben?

Németországi hitrokonainkat, a kik Mendelssohn Mózes óta vezető szerepet visznek a zsidóság történetében, a legujabb időben élénken foglalkoztatják a vallásos kérdések. Heves küzdelem indult meg, melynek célja a hitélet erősítése, ősi vallásunk megvédése. Ezen szent cél heviti a küzdő feleket. A küzdelem a pezsgő élet jele. Az alkalmazandó eszközök megválasztásában a legszélsőbb ellentétekkel találkozunk. A művelt németországi zsidóság egy kis hányada konzervatív alapon áll, reá nézve a tradíció mértékadó, a „sulchan aruch“ kötelező. Az ujkori megváltozott jobb viszonyoknak csak kulturális téren tesz koncessziókat. Iskoláiban nem a sulchan aruch, vagy a tradíció követelménye szerint tanítanak. Modern nép-, közép-, vagy theológiai iskola nem egyeztethető össze a sulchan aruch pedagógiai szabályaival, vagy a szigorú tradíció szellemével. A tradíció alapján álló, vagy hogy egy rosszul alkalmazott műszóval éljek „orthodox“ rabbiképző, melynek hallgatói középiskolát végzett fiatal emberekből állanak, tulajdonképpen óriási ellentmondás. A magyarországi hithű zsidóság legkiválóbb képviselője, Szófer Mózes átokkal sujtott volna minden „orthodox“ rabbiképzőt. Azért óhajtom ezt nyomatékkal hangsúlyozni, mert ebből kiviláglik, hogy a kultur-zsidóság a haladástól nem zárkozhatik el teljesen. Minden művelt orthodox zsidó a haladás híve. A különbség csak a haladás arányaiban nyilatkozik meg. Ezért ellenzi teljes joggal a minden modern kulturától ment, hamisítatlan konzervatív, tradicionális zsidóság a modern orthodox zsidóságot és annak legkiválóbb képviselőit is.

A modern német orthodox iránynyal szemben 1908 május 3-án megalakult Berlinben „a liberális zsidóság egyesülete“, melynek alakuló gyűlésén az ország különböző városaiból 201 előkelő vezető állásban levő hitrokon vett részt, közöttük 36 állásban levő németországi rabbi. Az egyesület élénk propagandát fejt ki és Dr. Seligmann Caesar Majna melletti frankfurti rabbi szerkesztése alatt „Liberales Judentum“ cím alatt havi folyóiratot ad ki. Minthogy az egyesület programjában a legszélsőbb radikalizmus jut kifejezésre, az istentisztelet gyökeres reformja, a német imák tulsulya a héber fölött, a hitoktatásnak biblia-kritikai alapon való tanítása, mult év október havában 64 németországi rabbi ezen egyesülettel szemben megalapította a szabad zsidó egyesületet, (Freie jüdische Vereinigung), mely elismeri ugyan a fejlődés törvényét a vallás terén is, de vallásos kérdéseket csak éretten megfontolt történeti alapon akar tárgyalni. A közep-uton kíván haladni és ezért a béke- vagy középpártnak is nevezik. Ily mozgalmas időkben elsősorban a tanításra és felvilágosításra hivatottak mértékadó nézetéről kell értesülnie az érdekelt közönségnek. A józan ész, az el-

fogulatlan ítélet határozottan megköveteli a rabbtól, hogy tudományos kutatás eredményén alapuló meggyőződését, mint erre egyedül illetékes és hivatott szakférfiu közölje hallgatóságával. Mint a gyülekezet tanítója és mestere, mint a község rabbija erkölcsi kötelességének kell tartania a felvilágosítást, véleményének őszinte nyilvánítását. A berlini hitközség egyik rabbija csak kötelességét teljesítette, midőn meggyőződésének a szószéken adott kifejezést és a középpárt lelkes hívének vallotta magát. És a hitközségi előjáróság legközelebbi ülésén megtörtént azon hallatlan eset, hogy az előjáróság egy tagja rabbija szónoklatában agitációs beszédet látott, mely véleménye szerint nem tartozik a rabbi feladatához és nem szószékre való. Ezen felszólalás annál megdöbbenőbb, mivel éppen a berlini előjáróság a közelmúltban meggyőződhetett arról, hogy a szólásszabadság jogát büntetlenül nem sértheti meg. Néhány év előtt ugyanis ideiglenes segédszónoki minőségben három évre alkalmazta a jelenlegi kielii rabbit, Dr. Cohn Emilt, a kiről köztudomásu volt, hogy a politikai cionizmus híve. Az előjáróság, mely ezen új irányt, mely kizárólag az antiszemitizmus reakciója, ellenzi, kikötötte, hogy ideiglenes hitszónoka sem a szószéken, sem az iskolában nem hirdethet cionista tanokat. Néhány havi működése után arról értesült, hogy egy cionista egyesület által rendezett Herzl-ünnepélyen Dr. Cohn tartotta az emlékbeszédet és hogy egy középiskolai igazgatóval folytatott beszélgetés folyamán úgy nyilatkozott, hogy a zsidóság elsősorban nem vallásos testület, hanem nemzetiség. Az előjáróság kiutalványozta a szerződés egész idejére szóló fizetését és fölmentette további működése alól. Ezen eljárása óriási felháborodást keltett nemzsidó körökben is, melynek élénk visszhangja támadt a politikai előkelő napilapokban is. Élesen elítélték az előjáróság magatartását, tiltakozó gyűléseken foglaltak állást ellene, mert a vélemény-szabadság és a meggyőződés nyilvánításának durva megsértését látták benne. A rabbinárus az izgatott kedélyek lecsillapítására és az előjáróság védelmére nyilatkozatot tett közzé, melyben hangoztatta az előjáróság mindenkori korrekt eljárását rabbijaival szemben. A két eset között óriási különbség van. Itt csak egy ideiglenesen alkalmazott segédszónokról, míg az előbbi esetben rabbiról, a tanítóról és mesterről, volt szó.

A magyarországi haladó zsidók vezetőinek a régi felfogással ellenkező magatartása a rabbikar iránt először az 1868-iki kongresszust előkészítő bizalmi bizottság előterjesztésében jutott élénk kifejezésre, a mely azon tanácsot adta báró Eötvös Józsefnek, hogy a rabbiknak ne adassék meg a passzív választói jog. Eljárásának indító oka a vallásos kérdések kizárása, a kongresszus eredményes működésének biztosítása volt. Felfogásának hatásaival találkozunk mind a mai napig modern hitközségeink legnagyobb részében. Ezen teljesen téves és felekezeti életünkre oly végzetesen káros nézet alapján történik a rabbi kizárása minden hitközségi vezetésből. Pedig a hitközség neve és célja fennen hirdeti, hogy ezen erkölcsi testület első sorban nem adminisztratív és pénzügyi kérdések tárgyalására van hivatva.

Ezek csak eszközök a tulajdonképpeni cél: a vallásos institúciók ápolására és fenntartására. A felekezeti iskola, a templom, a hitoktatás, a hitközség kebelében fennálló, nem kizárólag jótékonyági egyletek, mindezek vallásos intézmények. Erélyes tiltakozás meghiusította ugyan a bizalmi bizottság tanácsán alapuló miniszteri rendelet végrehajtását, a rabbik igen tekintélyes számmal vonultak be a kongresszus tanácskozó termébe, de már a szándék is jellemző arra a felfogásra nézve, a melylyel a felekezet vezérférfiai a papok közreműködését értékelték egy oly testület munkásságában, a mely felekezeti ügyekkel volt hivatva foglalkozni. És a következmények nem maradtak el. A kongresszus tárgyalásain élénk részt vett, sőt vezető szerepet vitt férfiak egybehangzó véleménye alapján állithatom, hogy a magyar zsidóságnak ellenséges pártokra való felbomlása elsősorban a rabbi méltósága ellen irányuló ellenszenv reakciója.

Csak egy tényre akarok utalni, mely világosan mutatja, hogy modern községeink mennyire irtóznak a rabbi-állás iránt való megérdemelt tisztelet megnyilatkozásától. A kongresszusi statutumok értelmében a rabbi hivatalból *tagja* az iskolaszéknek. Tagja, de miért nem elnöke? A kongresszus határozatát értem és méltányolom. Akkor csak igen kevés művelt rabbija volt az országnak; a világi ismeretek terén gyenge készséggel bíró rabbik befolyását tehát a haladás, a kultúra érdekében óhajtották csökkenteni. Azon idő óta alaposan megváltozott a helyzet. Ma a legtöbb modern hitközségben az egyetem bölcsészeti fakultását végzett, pedagógiai képzettségű rabbi működik, a ki a tanítással gyakorlatilag is foglalkozik. Vakbuzgó szellem terjesztésétől nem kell félnie a hitközségnek, mivel sürűbben hallatszik azon jogosulatlan panasz, hogy a modern rabbi nagyon liberális, mint hogy fanatikus; miért ragaszkodnak modern hitközségeink mégis oly páratlan hűséggel a kongresszus ezen határozatához? Nem lenne-e jogos, igazságos és méltányos, hogy a modern rabbi, mint a legtöbb esetben egyedüli szakember, álljon az iskolaszék élén?

Vukovár.

Dr. Diamant Gyula.

Krónika.

A magyar királyi kormány 1909. évi működéséről és az ország közállapotairól szóló jelentés és statisztikai évkönyvből a következő adatokat közöljük: A vallás- és közoktatásügyi minisztérium 3992 lelkésznek adott kongrua-kiegészítést, összesen két és fél millió koronát. Államsegélyt élvező tanító van 15.447, a kik összesen kilenc millió korona államsegélyt kaptak. A magyar birodalom területén 178.885 házasságot kötöttek, a mi kilenc ezerrel kevesebb, mint az 1908. év eredménye. Elválás által 6402 házasság szűnt meg. Keresztény-zsidó házasság 647 volt, hattal több, mint az előző évben. Áttérés által az egyes felekezetek közül legtöbbet vesztek az izraeliták: 443 hívőt (1908-ban 378-at); a reformátusok 368, a görög-

katholikusok 201, az ágostai evangélikusok 201, az unitáriusok 71 hívőt vesztek. Nyertek a katolikusok 1081, a baptisták 202, a görög keletiek 3 hívőt.

Uj községkerület. Nyitrán november hó 6-án megalakult a *II. izrael. községkerület.* A gyűlés résztvevőit Dr. Grünfeld Nátán fogadta és látta vendégeiül. A gyűlést istentisztelet előzte meg, a melyen Dr. Klein Dezső nyitrai főrabbi prédikált. Az alakuló gyűlés a városházán folyt le. Elnökké Dr. Guth Jenőt, alelnökké Dr. Grünfeld Nátánt, pénztárossá Boxhorn Vilmost, jegyzővé Dr. Winter Mórt, bírósági elnökké Verő Arthurt, alelnökké Dr. Jellinek Miksát választották.

A *Pesti Izr. Hitközség* azt az ujitást hozta be, hogy azokon a szombatokon, melyeken az ujhoidat kihirdetik, a dohány-utcai templomban fél 12 órakor kezdődő harmadik istentiszteletet is tart.

A *Pesti Chevra Kadisa* megnyitotta a *betegápoló nővérek* második tanfolyamát. Részt vehetnek az oly 18—30 év körüli hajadonok vagy gyermektelen özvegyek, a kiket erre egészségi szempontból alkalmasoknak találnak. A felvételre vonatkozó, születési, iskolai és erkölcsi bizonyítvánnyal felszerelendő folyamodványok a Pesti Chevra Kadisa előjáróságához (IV., Laudon-utca 3.) intézendők. A szükséges felvilágosításokat a Chevra titkári hivatala készséggel adja meg. Nagyon kívánatos volna, hogy mennél többen szenteljék magukat a rendkívül nemes hivatásnak, a mely tisztas megélhetést is biztosít az arra alkalmasoknak.

Befejezéséhez közeledik a Pesti Chevra Kadisa legújabb nagyszerű alkotása, a *Szeretetház*, a melynek céljaira a napokban Heim Mór bécsi magánzó 300,000 koronát bocsátott rendelkezésre. A nemes adakozó ezzel a fejedelmi adománnyal elhunyt nejének emlékét akarja megörökíteni. A filantróp figyelmét Winterberg Gyula, a chevra elnöke irányította az új intézményre, a melynek eszméjét Dr. Mezey Ferenc penditette meg.

Az *Izr. Magyar Irodalmi Társulat* november hó 8-án kezdette meg a Zeneakadémia termében felolvasásainak sorozatát nagyszámu, diszes közönség jelenlétében. Az elnöki széket Dr. Bánóczi József foglalta el. Dr. Kecskeméti Lipót nagyváradi főrabbi a *Zsidó asszony szivéről*, Dr. Fabo Bertalan műkritikus és zenetörténész Goldmark Károlyról olvasott fel.

A következő felolvasó-estén Gál Gyula, a Nemzeti Színház tagja zsidótárgyú verseket fog előadni.

Az *Orsz. Izr. Ösztöndíj-egylet* nov. 22-én közgyűlést tartott, melyen az alapszabályokat módosították és az új tisztikart kiküldötték. Az egylet fennállása óta 305,540 koronát osztott ki ösztöndíjakban, vagyona 1909 dec. 31-én 393,838 K 68 fillérre rugott.

Az *Orsz. Magyar Izr. Közművelődési Egyesület* nyilvános könyvtára és olvasóterme nem sokára meg fog nyilni. Közel 4000 kötet áll már rendelkezésre, melyeket részint vásárlás, részint adományozás útján szerzett. A

könyvtár céljaira a dohány-utcai templom toronyépületének helyiségeit fogják kérni a hitközség előjáróságától. Dr. *Blau* Lajos rabbiképzőintézeti tanár, az egyesület könyvtárnoka kéri az Omike jóakaróit, hogy az intézményhez könyvekkel, folyóiratokkal, képekkel és pénzbeli adományokkal hozzájárulni és azokat az egyesület központi irodájába (VII., Sip-utca 12) küldeni kegyeskedjenek.

A Omike igazgató tanácsa nov. 16-án *Boglári Simon Jakab* és *Báró Gutmann Vilmosné* elnökletével ülést tartott, a melyen a budapesti zsidóság számos vezérférfia és a budapesti zsidó felekezetű egyesületek kiküldöttei jelentek meg. A napirend első pontja egy *diákasztal* létesítése volt, a melynek eszméjét Dr. *Hevesi* Simon rabbi fejtette ki. Szavainak hatása alatt kimondották, hogy a már eddig működő kisebb diákasztalok belevonásával az „Omike nagy zsidó Mensa Academicáját” alkotják meg, azt 500 egyetemi hallgató részére berendezik és lehetőleg a jövő év elején megnyitják. A Mensa ügyeinek intézését elnökségre és igazgatóságra bízták, a melyet nyomban meg is választottak. Elnökké *Herzmann* Bertalan és *Ehrlich* G. Gusztávné, társelnökké *Ujpesti Wolfner* József és *Boglári Simon* Jakabné, alelnökké *Adler* Gyula, *Klein* Berthold, *Krausz* Simon. *Leveleky* Ármin, *Rákosi* I., *Salamon* Jakab, *Dr. Adler* Illésné, *Eisler* Samuné, *Horner* Samuné, *Kohn* Arnoldné és *Spitzer* Edéné választattak, az előadói tisztet pedig *Dr. Weiller* Ernő főtitkára ruházták.

Az igazgatóságnak hivatalból tagjai: 1. A Budapesten fennálló hitközségek, szentegyletek, nőegyletek és egyéb felekezeti, meg ifjusági egyesületek elnökei vagy ezek helyettesei, valamint a pesti izr. hitközség és szentegylet előjárói és tanfelügyelője. 2. A Budapesten működő zsidó papság. 3. Az Omike elnöksége és tisztikara.

Ezeken kívül 50 igazgatósági tagot választottak. Adományok a diákasztal javára a központi irodába küldendőek.

Az egyesület ezen a télen is nyilvános előadásokat rendez, még pedig december havának minden csütörtökén este hat órakor a Pesti Lloyd disztermében (Mária Valéria-utca 12. sz). E sorozat ünnepélyes megnyitása december 1-én, csütörtökön, este hat órakor lesz, a melyen az elnöki megnyitót *Hevesi* Simon dr. rabbi mondja, *dr. Neumann* Árminné a nők vallásos érzületéről tart előadást, *Kiss Arnold* dr. budai főrabbi pedig „A zsidó eszmék hősei” címen kezdi meg öt estére terjedő előadását. A decemberi sorozat többi előadásának programja a következő: december 8-ikán *Deutsch* Ernő dr.: A modern szociális munkás. *Kiss Arnold* dr.: A zsidó eszmék hősei. December 15-én *Adler* Illés dr.: Az ember a vallásos felfogás világában. *Kiss Arnold* dr.: A zsidó eszmék hősei. December 22-én *Dénes* Lajos dr.: A zsidó művészetről. *Kiss Arnold* dr.: A zsidó eszmék hősei. December 29-én *Dénes* Lajos dr.: A zsidó lélek pszichológiája. *Kiss Arnold* dr.: A zsidó eszmék hősei. Elnöki zárszó, tartja *Boglári Simon* Jakab. Vendégeket

az egyesület szívesen lát, belépti díj nincs. A ki meghívóra reflektál, forduljon Weiller Ernő dr. főtitkárhoz (VII., Sip-utca 12. szám).

A zsidó egyetemi mensa ügyével foglalkozott a „Makkabea“ körének november 12-én tartott gyűlése is, a melyen Dr. Hevesi Simon, Dr. Grauer Vilmos és Dr. Weiller Ernő felszólalásai biztosították az ifjúságot arról, hogy a zsidóság vezető körei teljes erővel támogatják s mensa-alapítás eszméjét.

Az *Országos Izraelita Patronage Egyesület Székely Ferenc* udv. tanácsos elnöklete alatt november 24-én választmányi ülést tartott, a melyen az egyesület vidéki fiókjainak képviselőiben Csáktornyáról Dr. Wollák Rezső, Balassagyarmatról Dr. Révész Dezső, Monorról Kohn Mihály főrabbi vett részt. Az ülésen Dr. Bartos Kálmán titkár ismertette az egyesület jelenlegi helyzetét, a mely szerint rövid háromnegyed esztendei fennállása alatt 497 gyermeket vett pártfogása alá, 25 vidéki fiókot alapított és közel háromezer tagja van. Ezután Székely Ferenc udvari tanácsos és dr. Hevesi Simon elnökök mondták el tapasztalataikat, melyeket az egyesület szatmári, nagykátai és egyéb telepein kihelyezett gyermekek megvizsgálása alkalmával találtak. Szabolcsi Miksa javaslatára azért a páratlan eredményért, a melyet a még alig egy esztendőes egyesület elnöksége elért, a választmány az elnökségnek és különösen Székely Ferenc udvari tanácsosnak nagy lelkesedéssel szavazott köszönetet. Ezután a választmány az előterjesztett költségirányzatot fogadta el, a mely úgy van kontemplálva, hogy az egyesület jövőre ismét néhány százzal több gyermeket vesz pártfogása alá. A költségvetéshez Kohn Mihály, Révai Miksa, Polgár Gyuláné és Dr. Mezey Sándor szólottak, a mi után a választmány azt egyhangulag elfogadta. Dr. Deutsch Ernő a nem régiben lefolyt katolikus és protestáns patronage-egyesületek közgyűlésein ismertetett eredményekről szép szavakkal számolt be. Erre a választmány elhatározta, hogy Dr. Weinmann Fülöp udvari tanácsosnak az egyesület felvirágoztatása körüli érdemeiért köszönetet szavaz, báró Hatvany Józsefet és baranyavári Ullmann Adolfot pedig főrendiházi tagokká való kinevezésük alkalmából üdvözli. Végül Dr. Somogyi Arnoldot az egyesület jegyzőjévé választották.

Helyi bizottságok alakultak *Debrecenben, Nagykanizsán és Nagykárolyban.*

Huszonnégy éve, hogy Szabolcsi Miksa, az „Egyenlőség“ fényes tollu, lankadatlan buzgalmu szerkesztője, megkezdte működését annak a nagyhatásu lapnak vezetésében, melyet munkássága a magyar zsidóság felekezeti életének kiváló jelentőségű tényezőjévé emelt. A lap maga 1911. január elsején harmincadik évfolyamába lép. Ebből az alkalomból a szerkesztőség elhatározta, hogy gazdag tartalmu ünnepi számot ad ki, mely március havában fog megjelenni.

Novemberi számunkban a jövő év irodalmi eseményeként jeleztük a Dr. Patai Józseftől szerkesztett „Magyar Zsidó Almanach“ megjelenését. Az előkészítő munkák serényen folynak. Rendkívül gazdag tartalmu, a legmaga-

sabb igényeket is kielégítő mű várható. Nemcsak művészi és irodalmi célokat fog szolgálni, hanem a magyar zsidóság teljes statisztikáját is fel szándékozik dolgozni. Az Almanach szerkesztősége nevében kérjük tehát t. kartársainkat, hogy a hitközségek és azok intézményeire vonatkozó adatokat mennél előbb juttassák annak címére (Budapest., VI., Munkácsy-utca 29).

A siremléket, melyet a *sátoraljaujhelyi* statusquo hitközség boldogult Weisz Kálmán főrabbinak állított, november 17-én avatták fel ünnepélyesen. Dr. Weisz Mór főrabbi, az elhunyt fia és Blau I. hitoktató rabbi helyettes, annak veje, a kegyeletes aktus alkalmával emlékbeszédeket mondtak.

Október 30-án elhunyt Grünberger Lipót, az izraelita siketnémák intézetének nagyérdemű igazgatója, a gyógypedagógiának egyik legkiválóbb magyar képviselője. 35 évig állott az intézet élén; munkásságából gazdag sikerek és dús áldások származtak. Tevékenységének színhelyétől Dr. Fischer Gyula rabbi, Dr. Deutsch Ernő és egy 11 éves néma gyermek bucsuztatta. Utódjául Tolnai I. Bélát választották.

A 20 koronás özvegyi segélyt befizették:

Dr. Bacher Vilmos, Budapest	25 Dr. Kecskeméti Lipót, Nagyvárad
Dr. Bande Zoltán, Csongrád	Dr. Kelemen Adolf, Fogaras
Dr. Bernstein Béla, Nyiregyháza	Dr. Kiss Arnold, Budapest
Dr. Blau Lajos, Budapest	Dr. Klein József, Kassa
5 Dr. Blumgrund Naftali, Abony	Dr. Klein Mór, Nagybecskerek
Dr. Borsodi József, Nagyatád	30 Klein Adolf, Paks
Dr. Edelstein Bertalan, Budapest	Dr. Krieshaber Béla, Erzsébetfalva
Dr. Eisler Mátyás, Kolozsvár	Dr. Lenke Manó, Lugos
Dr. Farkas József, Budapest	Dr. Lichtmann Mór, Ujpest
10 Feigl L. H., Gyöngyös	Dr. Lövy Ferenc, Marosvásárhely
Dr. Fischer Gyula, Budapest	35 Dr. Mandl Ármin, Szigetvár
Dr. Fischer Mihály, Zombor	Mandel Sámuel, Ercsi
Dr. Frank József, Fiume	Mehr Miksa, Szirák
Dr. Friedmann Dávid, Zsolna	Neufeld Ármin, Zólyom
15 Dr. Friedmann Gyula, Szentés	Dr. Neumann Ede, Nagykanizsa
Friedmann Lipót, Kisbér	40 Dr. Partos Sámuel, Dunaföldvár
Grosz Dávid, Légrád	Dr. Pap Ignác, Ujvidék
Groszmann Simon, B.-Szentlőrinc	Dr. Perls Ármin, Pécs
Dr. Guttmann Mihály, Budapest	Prerau Jakab, Orsova
20 Dr. Herschkovits Mózes, Somogysszill	Dr. Rosenberg Ede, Magyarakanizsa
Dr. Herzog Manó, Kaposvár	45 Dr. Rosenstein Mór, Nagyikinda
Hirtenstein Adolf, Zalaszentgrót	Dr. Rudolfer Antal, Alsólendva
Dr. Jordán Sándor, Szatmár	Dr. Singer Bernát, Szabadka
Dr. Kecskeméti Ármin, Makó	Dr. Singer Jakab, Temesvár

Dr. Sik Bernát, Károlyváros	Dr. Szidon Adolf, Versec
50 Seltmann Lajos, Hódmezővásárh.	Taub Jakab, Lovasberény
Dr. Schnitzer Ármin, Komárom	60 Dr. Urbach Henrik, Zimony
Dr. Schönwald Károly, Tapolca	Dr. Venetianer Lajos, Ujpest
Schwarz Ignác, Ujkécske	Dr. Wellesz Gyula, Budapest
Schwarz Jakab, Csáktornya	Dr. Wézel-Diósi Sámuel, Déva
55 Schwarz József, Gyöngyös	Dr. Weisz Mór, Budapest
Stern Adolf, Ujszentanna	65 Dr. Winkler Sándor, Csabrendek
Dr. Steinherz Jakab, Székesfehérv.	Dr. Wiener Márk, Kőszeg

Felhívás

Magyarország zsidó hitű polgáraihoz.

Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat elhatározta, hogy Budapesten Magyar Zsidó Muzeumot létesít.

A társulat eme határozata a zsidóság kulturális törekvéseinek messze időkre ható és kimagaslóan értékes intézménnyel óhajt Magyarországon újabb emléket állítani.

A zsidóság felekezeti alkotásait mindig a nemzeti célok szolgálatába állította és nemzete iránt kötelességeit a tudományok és művészetek lelkes támogatásával is mindig lerótta. A Magyar Zsidó Muzeum is olyan intézménynek készül, mely felekezeti vonatkozásain kívül általánosan tudományos értékével a nemzeti kultúra gazdagodását is jelenti.

A mult zsidóságának lelkét van hivatva közkinccsé tenni a zsidó muzeum. A zsidó szellemi élet ősi voltával kell magyarázni a zsidóság haladó szellemi tevékenységét és ékesen tanusítani sokszor vádolt felekezetünknek termékeny és nemzeti szempontból is elsősorban értékelni való munkásságát.

A muzeum célja az lesz, hogy összegyűjtse azokat a tárgyakat, melyek bármiféle vonatkozásban vannak a történelmi zsidósággal. A muzeum egyelőre az Imit keretén belül létesül, annak alapszabálya szerint áll fenn és működik, de fentartására külön évi járulékok igénybevétele szükséges. A muzeumnak külön is tagja lehet mindenki, a ki a muzeum alapját adományokkal, alapítványokkal vagy meghatározandó évi járulékkal gyarapítja. A muzeum szervezésére az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat kebeléből muzeumi bizottságot küldött ki.

Ez a bizottság a reá váró feladatnak lelkesedéssel áll szolgálatába és bizik abban, hogy a hazai zsidóság áldozatkészségéhez nem hiába folyomodik. A bizottság felhívja a magyar zsidóság minden tagját, hogy a muzeum létesítését tegye lehetővé: lépjen be a muzeum tagjainak sorába, évi járulékkal, adománnyal vagy alapítvánnyal gazdagítsa a muzeum alapját és ha van birtokában régiség, ereklye, emlék, mely a zsidóság multjából származik,

melynek a zsidóságra történelmi, tudományos vagy művészi vonatkozása van: tulajdonul vagy letétképen bocsássa a Magyar Zsidó Múzeum rendelkezésére. A bizottság a legcsekélyebb adományt és tárgyat is hálás köszönettel fogadja és felhiv mindenkit arra, hogy körében a múzeum alapjának mentül több adományt szerezzen. A bizottság különösen hangsúlyozza, hogy azokat a tárgyakat, melyeket tulajdonosaik csak letétképen kívánnak elhelyezni a múzeumban, egyszer s mindenkorra mint a letevők és jogutódaik tulajdonát fogja megjelölni és megőrizni.

Mikor így egy jelentőségében mult és jövő nemzedékekre egyaránt fontos s felekezetünk kulturéletében az eddigieknél is nagyobb intézmény megalkotásába fogunk, munkánkat az a reménység sarkalja, hogy hazánk zsidósága, mint már annyiszor, úgy most is megérti és áldozatkészségével támogatni fogja törekvésünket. A magyar zsidóságnak rajta kell lennie, hogy mentől számosabb alkotással gyarapítsa érdemeit nemzetének szellemi mozgalmában s felekezeti önértetét, hagyományaihoz, szelleméhez való ragaszkodását messzire ható intézményeivel bizonyítsa.

A Magyar Zsidó Múzeum ügyét a felekezet minden tagjának szeretetébe ajánljuk.

A Magyar Zsidó Múzeum Bizottsága.

Dr. Mezey Ferenc
társelnök.

Székely Ferenc
elnök.

Dr. Mezey Sándor
titkár.

Lajta Béla
művészeti előadó.

Az Országos Rabbiegyesület rendes tagjainak sorába léptek: 144. Dr. Adler Illés (Budapest), 145. Heilpern Lázár (Barcs), 146. Mandel Sámuel (Ercsi), 147. Dr. Partos Sámuel (Dunaföldvár), 148. Dr. Schwarz Benjamin (Budapest), 149. Dr. Schwarz Gábor (Zágráb), 150. Schwarz József (Gyöngyös), 151. Dr. Sik Bernát (Károlyváros) és 152. Dr. Vágvolgyi Lajos (Arad).

A tagsági díj (6 korona) Dr. Edelstein Bertalan egyesületi pénztárhoz (Budapest, III., Lajos-utca 9, II. em. 12. a.) küldendő, a kinél az új tagok is jelentkeznek.

Tartalom: Az özvegyi segély I. — II. Dr. Klein József. — III. Dr. Farkas József. — IV. Hirtenstein Adolf. — Zsidó kulturvilág. Dr. Perls Ármin. — A rabbi a modern zsidóságban. II. Dr. Diamant Gyula. — Krónika. — A 20 koronás özvegyi segély befizetői. — Felhívás Magyarországi zsidó hitű polgáraihoz. — Az ORE tagjai.